

МОРФОГЕНЕЗ БІЧНИХ СТІНОК НОСА В ПЛОДОВОМУ ПЕРІОДІ ОНТОГЕНЕЗУ ЛЮДИНИ

Кафедра анатомії людини (науковий керівник – доц. Б.Г. Макар)
Буковинської державної медичної академії

У плодовому періоді онтогенезу людини продовжується процес становлення бічних стінок носа, які утворені внутрішньою поверхнею носової кістки, носовою поверхнею верхньої щелепи, висота якої збільшується до 5,2 мм і її лобовим відростком. У середній частині бічна стінка утворена присередньою поверхнею решітчастого лабіринту, який представлений ще хрящовою тканиною. Його передньозадній розмір збільшується до 6,0 мм, а вертикальний – до 3,0 мм. До заднього краю останнього примикає вертикальна пластинка піднебінної кістки висотою до 2,6 мм, яка закінчується доверху двома відростками: задній (клиноподібний), направлений доверху і дещо медіально до тіла клиноподібної кістки, і передній (очний), направлений також доверху, але дещо латерально. Між ними знаходиться вирізка, до якої примикає нижня поверхня тіла клиноподібної кістки. Вони обмежують крило-піднебінний отвір. На мацерованих препаратах його діаметр досягає 1,5 мм. Самий задній відділ бічної стінки носа утворений присередньою пластинкою крилоподібного відростка клиноподібної кістки, яка ще представлена хрящовою тканиною. На бічній стінці добре виражені три носові раковини.

Верхня носова раковина утворена хрящовою пластинкою. Вона вкрита слизовою оболонкою. Товщина раковини досягає 660-720 мкм. Передньозадній розмір раковини дорівнює 3,0-5,0 мм. Вона виступає у носову порожнину на 1,5-2,0 мм. Середня носова раковина направлена донизу і медіально. Товщина хрящової пластинки не перевищує 154 мкм. Товщина раковини в цілому дорівнює 440-600 мкм. Передньозадній розмір її складає 5,0-8,0 мм. Вона виступає в носову порожнину на 3,5-4,3 мм. Нижня носова раковина представлена також хрящовою тканиною. На фронтальних зрізах вона, як і на попередніх стадіях, має S-подібну форму, направлена донизу і медіально. Товщина її не перевищує 880-1000 мкм. Передньозадній розмір збільшується до 10,0 мм. Вона виступає в носову порожнину на 2,6-3,4 мм. Його глибина досягає 1,0-1,2 мм. Середній носовий хід має протяжність 7,0-9,0 мм і глибину 2,5-2,8 мм. Нижній носовий хід все ще не має просвіту. Верхній носовий хід має протяжність 4,0-4,3 мм. Його глибина не перевищує 2,8 мм. Верхньощелепна пазуха має овальну форму. Вона вистелена слизовою оболонкою товщиною 200-210 мкм і розташована біля основи нижньої носової раковини. Її вертикальний розмір досягає 250-300 мкм, поперечний – 180-220 мкм. Передньозадній розмір не перевищує 2,0-2,2 мм. Дно пазухи топічно знаходиться на 1,0 мм вище дна носової порожнини. Від нижнього носового ходу її відділяє шар тканини товщиною 0,45-0,6 мм, від середнього – 0,65-0,7 мм, а від очної ямки – 0,76-0,8 мм. Клиноподібна пазуха також має овальну форму, вертикальний розмір її складає – 0,45-0,5 мм, поперечний – 0,3-0,4 мм, а передньозадній – 1,0-1,5 мм. Слизова оболонка має товщину 200-250 мкм і вкрита високим циліндричним епітелієм, у якого чітко виражені війки. У дихальній ділянці ядра клітин епітелію утворюють 3-4 ряди, а у нюховій – 4-6. Товщина епітелію відповідно дорівнює 16-20 і 36-40 мкм. На даній стадії розвитку починається формування залоз слизової оболонки верхньощелепної пазухи шляхом впинання епітелію в підлеглу тканину.